

Coneixement i innovació als hospitals: un bon tàndem

Lluís Blanch¹, Glòria Palomar², Ramon Maspons³

¹Corporació Sanitària Parc Taulí, Sabadell; CIBER Enfermedades Respiratorias. Instituto Carlos III. Ministerio de Ciencia e Innovación; Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut de Catalunya i de Balears. Barcelona.

²Fundació Parc Taulí. Institut Universitari UAB. Sabadell.

³Fundació Parc de Salut; Unitat de Projectes Estratègics (UPE) de Biocat. Barcelona.

Sovint veiem als mitjans notícies relacionades amb descobriments científics que portaran, alguns a mig o llarg termini, millores en el tractament de les malalties en forma de nous procediments o avenços tecnològics en la diagnosi i cura del pacient. I és lògic pensar que la societat en algun moment en podrà gaudir, ja que ningú està lliure de caure malalt durant la seva existència.

La recerca és consubstancial a l'atenció als pacients. L'acte de diagnosticar i tractar una malaltia va en paral·lel al seu estudi, a la formació i docència que hi van associades i també al qüestionament sobre els mecanismes que la provoquen o per què afecta a unes i no a altres persones o com podem incidir en el seu pronòstic. Per tant, la tasca dels professionals de la salut comporta no només curar o alleujar la malaltia, sinó millorar, descobrir i ensenyar. La recerca, tant per als pacients com per als professionals, institucions i societat, es tradueix en una millor assistència, major motivació, satisfacció i, en definitiva, retorn a la pròpia societat¹. No obstant això, també ha de significar riquesa i retorn tangible, tant en el futur immediat (professionals i institucions) com a mig termini (captació de talent, descobriments, patents i desenvolupament empresarial propi). I és per tot això que cal introduir el concepte d'innovació en l'àmbit de la salut i no tenir-ne por en la seva aplicació.

Tradicionalment la recerca s'ha fet en dos entorns: universitat i indústria. La universitat desenvolupa una recerca basada en el coneixement en benefici del propi coneixement, on la revelació oberta i la llibertat acadèmica són habituals. La indústria gestiona el coneixement per obtenir beneficis i, per tant, es mou en un entorn de confidencialitat i revelació pública limitades. En aquest esquema tradicional, institucions com els hospitals o

centres de salut, que tenen un capital humà altament qualificat i un poder econòmic molt gran –malgrat ser públics– hi estan poc representats. Per tant, parlem d'un canvi de paradigma: hospitals com a garants del coneixement i de la millora de la salut de la nostra societat però, a la vegada, amb visió empresarial per protegir els seus projectes de recerca que tinguin un caire innovador. No estem parlant de no revelar o alentir el procés d'arribada d'un avenç que pot millorar la salut, sinó de protegir abans de revelar i, per tant, garantir que el retorn econòmic romangui a la nostra societat, al nostre país.²

Recerca i innovació en salut

Recerca i innovació comparteixen els principis bàsics de qualsevol projecte d'investigació: a partir d'uns coneixements es planteja una hipòtesi, després es descriuen els objectius per demostrar o no si aquesta hipòtesi es compleix i, finalment, es dissenya l'estudi amb totes les garanties científiques i ètiques. Un projecte d'innovació dins el camp de la salut ha d'acomplir tots aquests principis, però si a més és susceptible de produir un resultat que pot interessar al mercat, s'ha de protegir la propietat intel·lectual de l'investigador i de la institució així com els drets futurs de la seva explotació. Un cop protegit, serà el moment de revelar-ho científicament en congressos, publicacions, etc. ja que nosaltres, com investigadors, tenim el deure de disseminar-ho a la societat científica. Els resultats de la investigació poden ser susceptibles de ser protegits o no a partir del seu grau de novetat i, per tant, de la seva capacitat d'interès per al mercat. Els professionals de la salut valorem molt aquesta transversalitat de la recerca. Si revelem sense protegir quelcom transferible al mercat, tindrem un bon *paper* i un merescut retorn en forma de prestigi científic, que no és gens menyspreable. No obstant això, si protegim el resultat de la nostra recerca, el seu desenvolupament és satisfactori i aquest arriba al mercat, assegurem igualment el reconeixement científic i hi afegim retorn econòmic que, com a país, ens cal per ésser competitiu i assolir un bon desenvolupament econòmic. Per tant, tenim per endavant un camí a recórrer: introduir els conceptes de recerca i innovació de forma associada i no com fets independents o, fins i tot, organitzativament independents dins les institucions.

Correspondència: Dr. Lluís Blanch
Corporació Sanitària Parc Taulí
Parc Taulí, 1
08208 Sabadell
Tel. 937 231 010
Adreça electrònica: lblanch@tauli.cat

Els centres de salut i els hospitals esdevenen excel·lents territoris per a la innovació. Innovar no només és desenvolupar una nova tecnologia o una molècula, és també innovar en serveis, en organització i en qüestions de caire social i cultural. En tots aquests àmbits hi treballen professionals que en el seu dia a dia han de prendre decisions sobre aspectes molt diversos ja que tracten amb els malalts, s'enfronten directament als problemes quotidians i tenen idees per trobar-hi solucions. Tot i això, poques vegades se'ls pregunta quines són aquestes idees noves per fer millor el que fan o bé quins problemes tenen, a fi de trobar-hi una solució. La innovació és poc jeràrquica i s'implementa de baix a dalt, molt diferent a com estan organitzats els nostres hospitals i universitats. Les nostres institucions ja tenen professionals que participen i són líders en projectes de recerca i innovació, però el que hem d'aconseguir és introduir la cultura de la innovació a tots els nivells d'una organització. En altres paraules, de tenir hospitals on grups aïllats fan innovació, hem d'assolir hospitals innovadors en tots els aspectes, on aquesta cultura sigui transversal a tota l'organització.

Recerca i innovació a Catalunya

Espanya, amb Catalunya al capdavant, està ben posicionada en els diferents rànquings de producció científica i, més concretament, en publicacions relacionades amb ciències de la salut^{3,4}. Aquest fet ens dona prestigi i reconeix l'esforç de molts professionals al llarg de les darreres dècades. Gràcies a aquest esforç tenim un dels millors models d'atenció sanitària del món. Però quan examinem comparativament les nostres universitats front a les millors del món, estem lluny. El *QS World University Ranking* de l'any 2010 situa la Universitat de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona com a primeres d'Espanya, però en els llocs 176 i 194, respectivament, quan es comparen amb les millors de la resta del món. I aquest lloc és pitjor que l'obtingut l'any 2009. Hem empitjorat i això ens ha de fer reflexionar. És obvi que un factor clar de millora és la col·laboració entre el coneixement, la Universitat, l'Administració i l'empresa, i que aquesta és cabdal per dur a terme innovació. I tot això funciona quan el model és obert, col·laboratiu, lliberal i rigorosament avaluat; en definitiva, lluny de la nostra realitat actual. Mitjans científics de molt prestigi com la *Confederación de Sociedades Científicas de España* (Cosce) o internacionals, com la revista *Nature*⁵, han criticat durament el decrement sofert en la inversió en innovació i desenvolupament que s'ha produït a partir de l'any 2008. I aquest decrement s'ha produït quan pitjor és la nostra posició en els rànquings mundials de patents concedides i d'exportacions de productes d'alta tecnologia (Informe COTEC). Sense canviar el model, amb pocs recursos i sense suport a l'emprenedoria, això no pot fer més que seguir empitjorant.

Què cal fer?

Per tant, què cal fer en aquest context? En primer lloc considerar els hospitals com agents de desenvolupament econòmic amb capacitat de retorn i amb un efecte multiplicador amb resultat final d'augment d'ingressos. Els hospitals tenen una capacitat molt bona de generar portafolis de projectes d'èxit i de col·laboració amb empreses de molts sectors, no només el sector salut, i desenvolupar conjuntament empreses (*spin off, start up*), llicenciar explotació de coneixement o bé acords de codesenvolupament. Exemples dinamitzadors clars d'aquest entorn són, entre altres, la Unitat de Valorització i Innovació de la Fundació Parc Taulí, que promou la cerca d'idees i de projectes innovadors a l'entorn de la Corporació Sanitària Parc Taulí; la creació recent de la Fundació Parc de Salut per desenvolupar la funció d'*innovation hub* (concentració d'innovació) del sistema de salut per afavorir el desenvolupament de projectes de base tecnològica altament innovadors i de futur. A Catalunya cal destacar la recentment creada Xarxa d'Innovació en Salut per Catalunya i, a nivell estatal, la creació de la *Red ITEMAS* en el marc del *Instituto de Salud Carlos III*.

En conclusió, hem de buscar rendiment econòmic en el que fins ara ens donava rendiment social i progrés científic. En un entorn inestable com l'actual de ben segur necessitem retorn econòmic per seguir avançant científicament. I tot això es pot fer ja que tenim bons professionals; hem de treballar per recuperar l'esperit emprenedor, però es necessita una mica de tot el següent: la implicació convençuda i decidida de l'Administració, pactes universitat/hospital amb empreses que promoguin innovació i progrés, la col·laboració del sector empresarial amb models públics-privats molt ben definits –considerant sempre la internacionalització– i una cultura d'avaluació molt més rigorosa que l'actual.

Un reputat científic català té la següent frase de Charles Darwin en un full de paper penjat a la paret de seu despatx: “*Qui sobreviurà no seran els més forts, ni els més intel·ligents, sinó aquells amb capacitat de reaccionar al canvi*”. No estem davant de res nou, però encara tenim molt per aprendre.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Zerhouni EA. US biomedical research: basic, translational, and clinical sciences. *JAMA*. 2005;294(11):1352-8.
2. Maspons R, Blanch L. Innovació als hospitals: d'oportunitat a repte. Referent. Papers de la Fundació Unió. 2010;9:110-5.
3. Generalitat de Catalunya. Comissió Interdepartamental de Recerca i Innovació. Informe trimestral en R+D+I del Govern de la Generalitat. Juliol - octubre 2010. Núm. 2. Accés el 30 d'agost de 2011. Disponible a: http://premsa.gencat.cat/pres_fsyp/docs/2010/11/02/18/33/df67254c-f3f2-4fb9-9dc4-3b2ce04ace87.pdf.
4. Moya Anegón F de, Gros B (dirs.). Indicadores bibliométricos de la actividad científica de Cataluña (Scopus, 2003-2008). Síntesis. Novembre de 2010. Accés el 30 d'agost de 2011. Disponible a: http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/5341/1/Catalunya_ResumenSCHIMAGO_ES.pdf.
5. No turning back. *Nature*. 2009;462(7270):137-8.